

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ВТРАТИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

Ризик втрати платоспроможності являє собою ризик неможливості виконання підприємством власних зобов'язань через брак готівкових коштів або інших високоліквідних активів. Цей ризик за своєю сутністю є комплексним, який шляхом виділення класифікаційних ознак можна поділити на більш прості ризики.

Таким чином, на основі проведеного аналізу існуючих класифікацій ризику вітчизняних і закордонних вчених, ми пропонуємо власну класифікацію ризиків, які можуть впливати на стан платоспроможності підприємства.

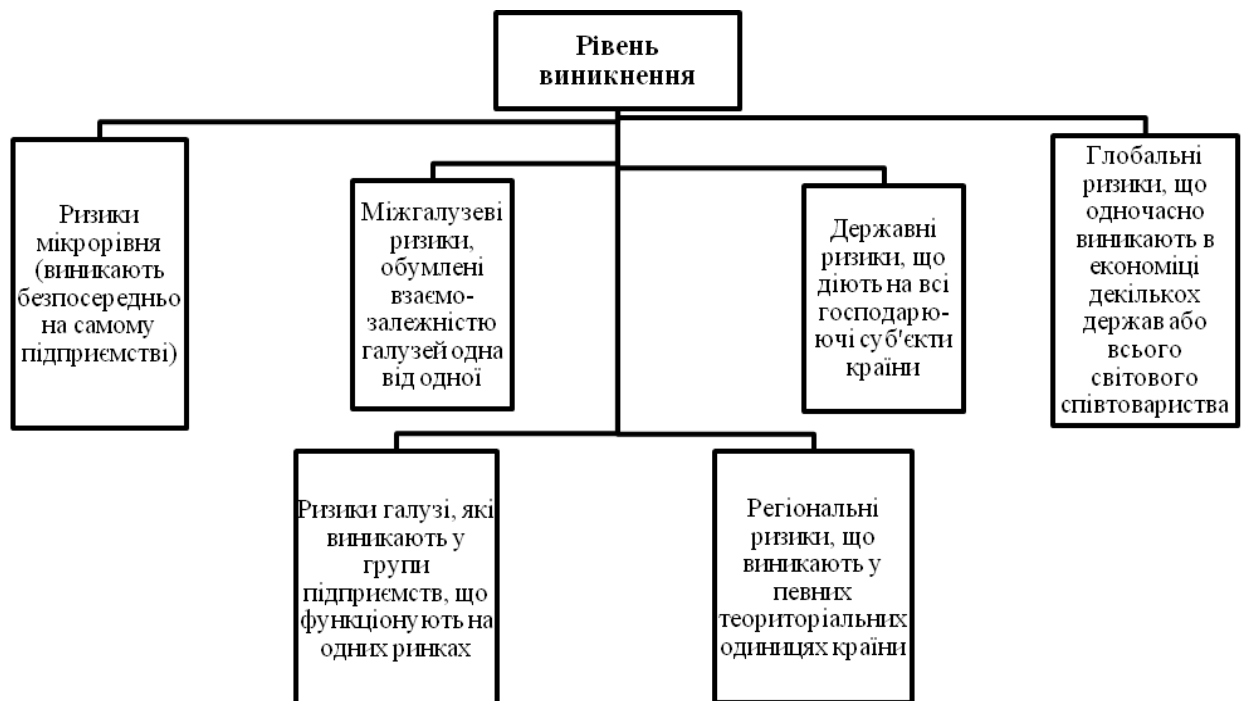

Рис. 1. Класифікація ризиків неплатоспроможності залежно від рівня їх виникнення
Джерело: розроблено авторами

Перш за все, ризики, що впливають на платоспроможність підприємства, пропонуємо класифікувати залежно від рівня їх виникнення (рис. 1).

Найбільш небезпечними з наведених ризиків неплатоспроможності нам видаються ризики мікрорівня, адже ймовірність їх настання визнається економістами найбільш високою.

Оскільки ризик неплатоспроможності безпосередньо підприємства у випадку його реалізації загрожує підприємству банкрутством, то цей ризик можна віднести до групи найбільш небезпечних ризиків. З огляду на це, чим більший рівень охоплення суб'єктів підприємництва, тим меншою є ймовірність настання такого виду ризику, адже видається малоймовірним, що, скажімо, в масштабах країни трапляться такі події, що зможуть вплинути на можливість розрахунку за зобов'язаннями великої кількості господарюючих суб'єктів.

Можна виокремити ще одну (похідну) ознаку – тип обліку. За цією ознакою ризику неплатоспроможності можна поділити на внутрішні (ризик мікрорівня), які викликані ендогенними факторами і виникають безпосередньо на самому підприємстві, та зовнішні ризик, обумовлені існуванням екзогенних факторів. У свою чергу зовнішні ризик складаються із факторів мезорівня, тобто безпосереднього оточення підприємства (галузеві, міжгалузеві та регіональні ризик) і факторів макрорівня (державні та глобальні ризик).

Відповідно до ознаки можливості прогнозування події, ми вважаємо за доцільне поділити ризик втрати платоспроможності на прогнозовані, які можна передбачити з високим рівнем імовірності; частково прогнозовані, виникнення яких повністю не піддається передбаченню; та повністю не прогнозовані – ризик, виникнення яких неможливо передбачити заздалегідь.

За думкою закордонних вчених, більшість ризиків втрати платоспроможності є прогнозованими або частково прогнозованими ризиками.

Згідно принципу добровільності прийняття, ризик неплатоспроможності можна поділити на добровільні, які підприємство бере на себе із власної волі, як то, під час здійснення певної небезпечної операції, яка може принести багато коштів або, навпаки, вчинити їх втрату; а також недобровільні ризик, що виникають незалежно від волі суб'єктів підприємництва, наприклад, через раптові несприятливі зміни у навколишньому середовищі.

Залежно від можливості страхування ризик неплатоспроможності варто поділити на страхові, тягар яких суб'єкт може частково перенести на третю особу, та не страхові, що повністю лежать на самому суб'єкті.

Класифікація ризиків неплатоспроможності за фактором часу включає два критерії. Так, за частотою прояву ризик можна поділити на постійні, що супроводжують діяльність підприємства протягом усього його функціонування; періодичні, з якими господарюючий суб'єкт стикається час від часу; разові, що впливають на підприємство тільки одного разу протягом його життєвого циклу.

Залежно від тривалості впливу ризик неплатоспроможності бувають довгостроковими, що діють протягом тривалого періоду, та короткостроковими, вплив яких є обмеженим у часі.

Залежно від виду втрат ризик неплатоспроможності ми пропонуємо поділити на:

-ризик фінансових втрат – ризик прямих грошових збитків, які може понести підприємство через неблагонадійність партнера, втрату цінних паперів, не вдалість інвестиційних проектів тощо;

- ризик матеріальних втрат, що виражаються у втраті майна підприємства, його основних чи оборотних фондів, продукції;

- ризик репутаційних втрат, що виникають через несприятливе сприйняття іміджу суб'єкта його різноманітними контрагентами, що змушує їх припинити продуктивну співпрацю;

- ризик спеціальних втрат, які являють собою настання певних моральних, етичних і соціальних наслідків, як то вчинення шкоди здоров'ю людей чи навколишньому середовищу.

Найбільшою класифікацією ризиків неплатоспроможності виступає класифікація за сферою походження, яка включає до себе дев'ять комплексних ризиків, кожен з яких буде мати власну класифікацію та безліч факторів прояву. Саме ця класифікація здається нам найбільш важливою, оскільки завдяки їй можна виявити основні причини виникнення ситуації ризику на підприємстві. Отже, згідно з критерієм сфери походження варто виділити: політичні, геополітичні, адміністративно-законодавчі, соціально-демографічні, природно-кlimатичні, виробничі, комерційні, фінансові, інформаційні ризик.